

Тасбәхни бирор нарса орқали санаш бидъатми?

06:10 / 14.09.2018 5639

Ассалому алайкум! Аллоҳ билимингизни зиёда қилсин. Саволим қуийидагича, бир танишим билан бидъат мавзусида узоқ баҳслашиб қолдик. Унинг айтишича, тасбәхни бармоқ орқали ёки бўлмаса тасбәх санагич, тошлар орқали санаш бидъат экан. Сабаби, пайғамбаримиз Муҳаммад (с.а.в) даврларида бундай одат бўлмаган. Бундан ташқари, Умар (р.а) бир кишини тошлар орқали санаганида, ҳамда, бир аёлни бармоқлари орқали санаётганида қайтарган эканлар. Пайғамбаримиз (с.а.в) ислом динига бошқа динда бор бўлган удумларни аралаштирасликка, бошқа динга ўхшамаслигига иложи борича ҳаракат қилган эканлар. Илтимос, бу ҳолатга ойдинлик киритсангиз.

"Зикр ахлидан суранг" ҳайъати:

Вaalайкум ассалом! Ҳозирда мўмин-мусулмонлар ичida баъзи мазҳабларга туҳмат ёғдиришга ва баъзи бир амалларни бидъат-хурофотга чиқаришга ишқибоз бўлган кишилар «Тасбәх ўгириш бидъатдир, бу ишни Расулуллоҳ Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васаллам қилмаганлар, саҳобалар ҳам қилмаганлар» деган маънодаги гапларни тарқатиб, мўмин-мусулмонларнинг хаёлларини паришон қилиб, турли ихтилофлар, тушунмовчиликлар келиб чиқишига сабаб бўлаётирлар. Лекин мужтаҳид

уламоларимиз [тасбех](#) тутиш жоизлиги ва ундан фойдаланиш мумкинлигини айнан Расулимиз Мұхаммад соллаллоҳу алайҳи васалламдан қилингандың ривоятдан олғанлар.

«Сунан» номи билан донг таратган китобларнинг соҳиблари имом Абу Довуд, имом Термизий, имом Ибн Можа ва имом Насаийлар қуидаги ривоятни келтирадилар:

هـلـلـاـلـوـسـرـعـمـلـحـدـهـنـأـ:ـآـهـيـبـأـنـعـ،ـصـآـقـوـيـبـأـنـبـدـعـسـ.ـتـنـبـةـشـئـاعـنـعـ
حـبـسـتـ.ـىـصـحـوـأـ.ـىـوـنـآـهـيـدـيـأـنـيـبـوـةـأـرـمـاـىـلـعـمـلـسـوـهـيـلـعـهـلـلـاـىـلـصـ
هـلـأـقـفـ؟ـهـلـضـفـأـوـأـ.ـآـهـهـنـمـكـيـلـعـرـسـيـأـوـهـأـمـبـكـرـبـخـأـ»ـهـلـأـقـفـ،ـوبـ
يـفـقـلـخـأـمـدـدـعـهـلـلـاـنـاـحـبـسـوـ،ـءـامـسـلـاـيـفـقـلـخـأـمـدـدـعـهـلـلـاـنـاـحـبـسـ
وـهـأـمـدـدـعـهـلـلـاـنـاـحـبـسـوـ،ـكـلـذـنـيـبـقـلـخـأـمـدـدـعـهـلـلـاـنـاـحـبـسـوـ،ـصـرـأـلـاـ
هـلـلـاـاـلـإـهـلـاـاـلـوـ،ـكـلـذـلـلـثـمـهـلـلـدـمـحـلـاـوـ،ـكـلـذـلـلـثـمـرـبـكـأـهـلـلـاـوـ،ـقـلـخـ
ـكـلـذـلـلـثـمـهـلـلـاـبـاـلـإـهـوـقـاـلـوـلـحـاـلـوـ،ـكـلـذـلـلـثـمـ

Оиша бинти Саъд ибн Абу Ваққосдан, у отасидан ривоят қилинади:

«У киши Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам билан бир аёлнинг олдига кирдилар. Унинг олдида данаклар ёки майдатошлар бўлиб, ўшалар билан тасбеҳ айтаётган эди. Шунда у зот: «Мен сенга ундан осон - ёки афзал - нарсанинг хабарини бераман: Субҳаналлоҳи адада маа холақа фис-самааи ва Субҳаналлоҳи адада маа холақа фил арзи ва субҳаналлоҳи адада маа холақа байна залиқ, ва субҳаналлоҳи адада маа холақа маа ҳува холиқун, валлоҳу Акбар мислу залика, валҳамдуиллаҳи мислу залика, ва лаа илааҳа иллаллоҳу мислу залиқ, ва лаа ҳавла ва лаа қуввата илла биллаҳи мислу залиқ», дедилар».

Ушбу ҳадисда зикрни кўп такрорлаш ва уни қўлдан бошқа нарса билан санаш ҳам мумкинлигига далил бор. Худди шу маънони англатиш учун машҳур муҳаддис имом Абу Довуд ўз китобида майда тош билан тасбех айтиш бобини очган ва ушбу биз ўрганаётган ҳадисни келтирган. Мана шундан бизда «тасбех» номини олган, маълум бир ададдаги данак ёки думалоқ нарсаларни ипга тизиб ясаладиган, араблар «субҳа» деб номлайдиган нарса пайдо бўлган. Ибн Манзур бу нарсани тушунтириш учун: «Субҳа» - тасбех айтувчи ўзи айтадиган тасбехларни санайдиган доналардир. Бу янги чиққан сўз бўлиб, гоҳида уни «мисбаҳам» ҳам дейишади», деган.

Имом Абу Довуднинг «Сунан» китобларини «Авнул Маъбуд» номи ила шарҳ қилган шайх Муҳаммад Шамсулҳақ раҳматуллоҳи алайҳи ҳозир биз ўрганаётган ҳадисни келтиргандан кейин: «Бу ҳадис тасбехни «данак» ёки «майда тош» билан санаш жоизлигига далилдир. Тасбех қилиб олса ҳам бўлаверади, чунки ораларида фарқ йўқ, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи

vasallam мазкура аёлнинг амалини [икрор](#) қилдилар, инкор этмадилар. «Бўлиб турган нарсадан афзал нарсага иршод қилиш аввалгисининг жоизлигини ман қилмайди», деганлар.

Бу ҳақда бир қанча асарлар ривоят қилинган. «Буни қилишни бидъат деганлар тўғри айтмаган», дейди шайх Мухаммад Шамсулҳақ.

Ибн Ҳажар раҳматуллоҳи алайҳи эса: «Мазкур ҳадисдан тасбех тутиш мандублиги келиб чиқади, уни бидъат дейиш тўғри эмас», деган.

Ибн Аллон эса шундай дейдилар: «Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг мазкур аёлнинг данак ёки майда тош билан санаб зикр қилаётганига икрор бўлишлари бу ишнинг [суннат](#) эканига далиллар. Тасбех тутиш ҳам майда тошнинг ўрнидаги нарса. Тасбех тутиш ҳақида латиф бир жуз ёзиб, уни «Ийқотул масобийҳ лимашруйати иттиҳозил масобийҳ» - «Тасбех тутишнинг шаръий экани ҳақида ёқилган чироқ» деб номладим». Мазкур китобда: «Бу масалага оид хабарлар, асарлар ва ихтилофларни келтирдим, зикрни бармоқлар билан санаш афзалми ёки тасбех билан, деган саволга жавоб изладим. Хулоса шуки, қўл билан санаш, хусусан, намознинг зикрларини қўл билан санаш афзалдир. Аммо кўп ададли зикрларда адашиб кетмаслик учун тасбех билан санаган афзалдир», дейилган.

Аллоҳнинг зикрини қилиш иштиёқида, уни кўпроқ зикр қилиб, ададини ошириш маъносида мўмин-мусулмонлар ҳозирги кўринишдаги тасбехларни ясаб олганлар. Аллоҳнинг зикрини қилиш, унинг ададини кўпайтиришни, Аллоҳ субҳанаҳу ва таолонинг Ўзи ҳаммамизга насиб этган бўлсин. Турли соҳаларда, жумладан, мана шу тасбех борасида ҳам ихтилоф қилишдан Аллоҳ таоло Ўзи сақласин, ихтилоф қилувчиларга эса Роббул оламиннинг Ўзи инсоф бериб, ҳамма соҳаларда, жумладан, ушбу маънодаги ихтилофдан қутулишда ҳам Ўзи тўғри йўлга бошлаган бўлсин. Валлоҳу аълам.(“Ихтилофлар сабаблар ечимлар” китобидан). Валлоҳу аълам!